

Nieuwe syntactische vraagstelling i.v.m. bijzinnen en participia ter controle van tekstbegrip

Uitdaging vormt de definitie van 'zin' ('het syntactisch geheel dat bestaat uit een gezegde met zijn bijhorende noodzakelijke en niet-noodzakelijke zinsdelen');

→ volgens deze definitie wordt dus als bijzin beschouwd:

- 1 Dum spiro (bijwoordelijke bijzin), spero.
- 2 Deliberante senatu (losse ablatief), perit Saguntum.
- 3 Amor est quo pereo (betrekkelijke bijzin).
- 4 Hostes urgeri (voorwerpszin) videt.
- 5 Pulchre scribere (inf. + bepaling of voorwerp) possunt.
- 6 His litteris commotus (participium + voorwerp of bepaling) Caesar duas legiones conscripsit.
- 7 lacet corpus quiete dormientis (zelfstandig gebruikt participium + vw of bepaling) ut mortui.
Tarde venientes male sedentes.
Multa petentibus multa desunt.

Wellicht vraag je beter niet 'duid de bijzinnen aan' (wegens de complexiteit van het begrip 'zin' in de nieuwe definitie);

vraag liever naar aanduiding van concrete bijzinnen (in samenhang met hun functie*). (cf. infra bij voorbeelden)

En i.v.m. (niet zelfstandig gebruikte) participia is de essentiële kwestie: waarmee congrueert het participium (m.a.w. waarover zegt het participium iets meer)? Dit kan door een pijltje worden aangegeven; als een dergelijk participium congrueert met een niet uitgedrukt onderwerp, dan kan het pijltje naar de uitgang van de pv wijzen.

Voorbeelden**

- Markeer bijzinnen die BWB zijn in blauw: bijwoordelijke bijzinnen (losse abl./gen. inbegrepen)
- Markeer bijzinnen die BVB zijn in groen: betrekkelijke bijzinnen.
- Markeer de volgende onderwerpszinnen in rood: diegene die ingeleid worden door een onderschikkend voegwoord en de infinitiefzinnen.***
- Markeer de volgende voorwerpszinnen in geel: diegene die ingeleid worden door een onderschikkend voegwoord en de infinitiefzinnen.***
- Trek een pijltje van een niet zelfstandig gebruikt participium naar het woord waarmee het congrueert.

Caesar, DBG II.23

Legionis nonae et decimae milites...

ut in sinistra parte aciei constiterant

pilis emissis

cursu ac lassitudine exanimatos vulneribusque confectos

..Atrebates...

(nam his ea pars obvenerat)

..celeriter ex loco superiore in flumen compulerunt,

et...

transire conantes insecuti

gladiis magnam partem eorum impeditam interfecerunt.

Ipsi transire flumen non dubitaverunt,
et...

in locum iniquum progressi
rursus resistentes
..hostes.
redintegrato proelio
..in fugam dederunt.

Herodotus, III.14

Συνήνεικε****

[ὥστε] τῶν συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον...

ἐκτεπρωκότα ἐκ τῶν ἐόντων

ἔχοντά τε οὐδέν

εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς

καὶ προσαιτέοντα τὴν στρατιήν

..παριέναι Ψαμμήνιτον τε τὸν Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους
Αἰγυπτίων.

Ὁ δὲ Ψαμμήνιτος

ὡς εἶδε

ἀνακλαύσας μέγα

καὶ καλέσας ὄνομαστί τὸν ἐταῖρον

ἐπλήξατο τὴν κεφαλὴν.

Ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι

οἱ τὸ ποιούμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἐκάστη ἐξόδῳ Καμβύση ἐσήμαινον.

* Het zinsmodel van de valentigrammatica beoogt duidelijkheid door de klemtoon te leggen op het beperkt aantal functies. Leerlingen moeten de VORMEN herkennen, maar daaraan moeten ze FUNCTIES kunnen toekennen en dan komen ze tot tekstbegrip. In die optiek is het aangewezen om dezelfde kleur te laten gebruiken voor bijzinnen die wel een andere vorm, maar geen andere functie hebben; en bijzinnen die dezelfde vorm hebben kunnen eventueel een andere kleur krijgen naargelang hun functie (bv. infinitiefzinnen).

** I.v.m. de kleurcodes: dit werkt niet met elke zin, want een BVB-zin kan ook onderdeel uitmaken van bv. een infinitiefzin en dan krijg je kleur op kleur. Dit is eventueel op te lossen door alleen de gezegdes te kleuren en verder de zin met vierkante haakjes in dezelfde kleur af te bakenen.

*** Alternatief: een opgave in de zin van 'Markeer de onderwerps- en voorwerpszinnen' houdt in dat ook 'transire flumen' als voorwerpszin (bij 'dubitaverunt') moet worden onderstreept.

**** In de tekstitgave van L. Geysels staat daaromtrent: 'συνήνεικε bij Hdt soms met ὥστε + inf.; verschilt niet van de enkele inf.'; en Liddell-Scott signaleert constructies waarbij 'ὥστε seems superfluous'.